

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมของประชาชนในการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชนบ้านสันดอนหอม ตำบลบ้านม่วง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ ๑) เพื่อศึกษาพฤติกรรมของประชาชนในการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชนบ้านสันดอนหอม ตำบลบ้านม่วง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน ๒) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมของประชาชนในการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชนบ้านสันดอนหอม ตำบลบ้านม่วง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ปัญหาพฤติกรรมของประชาชนในการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชนบ้านสันดอนหอม ตำบลบ้านม่วง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน และ ๔) เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลเพื่อพัฒนาพฤติกรรมของประชาชนในการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชนบ้านสันดอนหอม ตำบลบ้านม่วง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบ้านสันดอนหอม บ้านดอนมูล บ้านหนองบัว และบ้านม่วง ตำบลบ้านม่วง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน กำหนดกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีโควตา (Quota) โดยเปรียบเทียบจำนวนประชากรกับตารางมาตรฐานว่าด้วยขนาดประชากรและขนาดตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ที่ระดับความเชื่อมั่น ๙๕% จำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน ๓๑๓ ตัวอย่าง เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทำการทดสอบสมมติฐานด้วยการทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test) ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way Anova) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจึงทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) ในส่วนของข้อคำถามปลายเปิดที่แสดงปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ปัญหา ผู้วิจัยทำการจัดกลุ่มตามประเด็นที่กำหนดไว้ในแบบสอบถามปลายเปิด จากนั้นจะทำการวิเคราะห์ โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการจัดกลุ่มข้อมูล (Data Grouping) สาระสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์ จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis Technique)

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน ๑๖๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๔ มีสถานภาพสมรส จำนวน ๒๕๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๒.๑ มีอายุระหว่าง ๓๖ – ๕๐ ปี จำนวน ๑๔๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๔ มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า จำนวน ๑๘๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๑ มีรายได้ในระดับน้อยกว่าหรือเท่ากับ ๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๒๔๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๗.๓ และมีอาชีพเกษตรกร จำนวน ๒๔๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๘.๙

๕.๑.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับพฤติกรรมของประชาชนในการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชนบ้านสันดอนหอม ตำบลบ้านปวง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลระดับระดับพฤติกรรมของประชาชนในการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชนบ้านสันดอนหอม ตำบลบ้านปวง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน พบว่า ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับพฤติกรรมในการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชน ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านสัจจะ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านจาคะ ด้านทมะ และด้านขันติ ตามลำดับ

๑) ด้านสัจจะ พบว่า ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับพฤติกรรมในการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชน ด้านสัจจะ โดยค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๔.๑๗$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = ๔.๒๗$) ในข้อที่ว่า ท่านมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการป่าชุมชนเพื่อจะรักษาป่าให้เป็นสมบัติของชุมชน ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x} = ๔.๑๑$) ในข้อที่ว่า ท่านปฏิบัติตามกฎระเบียบของป่าชุมชนเสมอในการบริหารจัดการป่าชุมชนร่วมกับชุมชน

๒) ด้านทมะ พบว่า ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับพฤติกรรมในการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชน ด้านทมะ โดยค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๔.๑๒$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = ๔.๒๖$) ในข้อที่ว่า ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการบริหารป่าชุมชนด้วยความจริงใจ ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x} = ๔.๐๖$) ในข้อที่ว่า ท่านมีการจัดการในการให้ข้อมูล ข่าวสารของบุคคลที่ตัดไม้ทำลายป่าแก่เจ้าหน้าที่ป่าไม้หรือตำรวจและยอมรับให้หากผู้นั้นเป็นญาติของท่าน

๓) ด้านขันติ พบว่า ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับพฤติกรรมในการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชน ด้านขันติ โดยค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๔.๑๑$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = ๔.๒๗$) ในข้อที่ว่า ท่านมีความ

อดทนต่อความยากลำบากต่อการทำงานเพื่อปกป้องดูแลรักษาป่าชุมชน ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x} = 3.89$) ในข้อที่ว่า ท่านไม่หวั่นไหวต่อคำติฉินนินทาในการบริหารจัดการป่าชุมชน

๔) ด้านจาคะ พบว่า ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับพฤติกรรมในการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชน ด้านจาคะ โดยค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.16$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.31$) ในข้อที่ว่า ท่านมีความเสียสละเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ประารถนาดีต่อผู้ร่วมงานในการบริหารจัดการป่าชุมชน ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x} = 4.09$) ในข้อที่ว่า ท่านต้องไม่เลือกปฏิบัติ ให้ความเสมอภาค เท่าเทียมกัน โดยปราศจากอคติ และทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการบริหารจัดการป่าชุมชน

๕.๑.๓ ผลการเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมของประชาชนในการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชนบ้านสันดอนหอม ตำบลบ้านปวง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมของประชาชนในการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชนบ้านสันดอนหอม ตำบลบ้านปวง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน การทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างตามการจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ สถานภาพ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีพฤติกรรมในการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชนบ้านสันดอนหอม ตำบลบ้านปวง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน แตกต่างกัน จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีพฤติกรรมในการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๒ ประชาชนที่มีสถานภาพต่างกัน มีพฤติกรรมในการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชนบ้านสันดอนหอม ตำบลบ้านปวง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน แตกต่างกัน จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีสถานภาพต่างกัน มีพฤติกรรมในการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๓ ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีพฤติกรรมในการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชนบ้านสันดอนหอม ตำบลบ้านปวง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน แตกต่างกัน จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีพฤติกรรมในการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๔ ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีพฤติกรรมในการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชนบ้านสันดอนหอม ตำบลบ้านปวง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน แตกต่างกัน จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีพฤติกรรมใน

การประยุกต์ใช้หลักธรรมาธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๕ ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีพฤติกรรมในการประยุกต์ใช้หลักธรรมาธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชนบ้านสันดอนหอม ตำบลบ้านปวง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน แตกต่างกัน จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีพฤติกรรมในการประยุกต์ใช้หลักธรรมาธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๖ ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีพฤติกรรมในการประยุกต์ใช้หลักธรรมาธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชนบ้านสันดอนหอม ตำบลบ้านปวง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน แตกต่างกัน จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีพฤติกรรมในการประยุกต์ใช้หลักธรรมาธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๕.๑.๔ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ปัญหาพฤติกรรมของประชาชนในการประยุกต์ใช้หลักธรรมาธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชนบ้านสันดอนหอม ตำบลบ้านปวง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน

จากการรวบรวมข้อมูลปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ปัญหาพฤติกรรมของประชาชนในการประยุกต์ใช้หลักธรรมาธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชนบ้านสันดอนหอม ตำบลบ้านปวง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้

๑) ด้านสังคม

ปัญหา คือ

ประชาชนในตำบลบ้านปวง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค ในด้านสังคมเกี่ยวกับ ประชาชนบางคนมีที่ทำกินต้องลูกกล้าป่าส่วนมากก็ต้องอ้างว่าไม่รู้แนวเขตคือเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ความร่วมมือน้อยมากในการจัดแนวเขตที่ชัดเจนมากที่สุดจำนวน ๒๘ คน รองลงมาประชากรบางคนยังให้ความร่วมมือในการวางแผน ในการบริหารจัดการ ป่าชุมชน จำนวน ๑๑ คน และน้อยที่สุดเป็นปัญหาเกี่ยวกับขาดการส่งเสริมเรื่องความรู้ทักษะ วิชาการในการบริหารป่าชุมชน จำนวน ๔ คน

แนวทางแก้ปัญหา

ประชาชนในตำบลบ้านปวง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางแก้ปัญหา ในด้านสังคมเกี่ยวกับควรให้ทางเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ความร่วมมือในการติดตั้งแนวเขตให้ชัดเจนเพื่อให้ประชาชนบุกรุกเข้าที่รัฐอีก มากที่สุด จำนวน ๒๔ คน รองลงมา ควรให้มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชน มีจำนวน ๑๔ คน และน้อยที่สุดเป็นแนวทางการแก้ปัญหาเกี่ยวกับอยากให้ทางรัฐจัดทำกรมเสริมทักษะวิชาการในการบริหารป่าชุมชน มีจำนวน ๖ คน

๒) ด้านทมะ

ปัญหา คือ

ประชาชนในตำบลบ้านปวง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค ในด้านทมะเกี่ยวกับประชาชนไม่ค่อยให้ความสำคัญกับคณะกรรมการ ในการเข้ามารับหน้าที่ดูแลป่าชุมชน มากที่สุดจำนวน ๓๑ คน รองลงมาขาดแคลนงบประมาณในการดูแลป่ากับการดูแลครอบครัว จำนวน ๓๐ คน และน้อยที่สุด เป็นปัญหาเกี่ยวกับรัฐควรให้ความสนใจ และเอาใจใส่สร้างความไว้วางใจให้กับประชาชนจำนวน ๗ คน

แนวทางแก้ปัญหา

ประชาชนในตำบลบ้านปวง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางแก้ปัญหา ในด้านทมะเกี่ยวกับสร้างความเข้าใจให้กับประชาชน กับเจ้าหน้าที่รัฐสำนักถึงการเป็นเจ้าของป่ามากที่สุด จำนวน ๓๒ คน รองลงมา ให้งานส่งเสริมด้านงบประมาณให้เหมาะสม และค่าตอบแทนในการดูแลป่าด้วย มีจำนวน ๓๐ คน และน้อยที่สุดเป็นแนวทางเกี่ยวกับขาดการประสานงานกับประชาชน ขาดโอกาสในด้านการมีส่วนร่วมในการบริหาร มีจำนวน ๙ คน

๓) ด้านขันธ์

ปัญหา คือ

ประชาชนในตำบลบ้านปวง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค ในด้านขันธ์เกี่ยวกับขาดระบบการบริหารจัดการสร้างความเข้าใจและวิเคราะห์ปัญหาระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ มากที่สุดจำนวน ๒๙ คน รองลงมาไม่มีอุปกรณ์ในการเดินป่าที่ทันสมัย ในการบริหารจัดการป่า จำนวน ๒๖ คน และน้อยที่สุดเป็นปัญหาเกี่ยวกับพื้นที่ของรัฐ ที่ติดกับที่ทำกินของหมู่บ้านไม่มีความชัดเจนเกิดความขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ จำนวน ๕ คน

แนวทางแก้ปัญหา

ประชาชนในตำบลบ้านปวง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางแก้ปัญหา ในด้านขันธ์เกี่ยวกับสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนกับรัฐ หาทางแก้ไขร่วมกันในการบริหารจัดการป่ามากที่สุดจำนวน ๒๘ คน รองลงมา ขอให้รัฐสนับสนุนเงินหรืองบประมาณในการดูแลป่าชุมชนมีจำนวน ๒๖ คน และน้อยที่สุดเป็นแนวทางเกี่ยวกับการกำหนดแนวเขตป่าในหมู่บ้านที่ติดกับป่าไม่ให้ชัดเจน เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งในการบริหารจัดการป่า มีจำนวน ๖ คน

๔) ด้านจาคะ

ปัญหา คือ

ประชาชนในตำบลบ้านปวง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค ในด้านจาคะเกี่ยวกับประชาชนขยายที่ทำกินเข้าไปในเขตป่าเพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรม มากที่สุด จำนวน ๒๖ คน รองลงมาเป็นการให้ทรัพยากรอย่างเต็มที่ ขาดความรู้ในการอนุรักษ์ป่าชุมชน จำนวน ๒๒ คน และน้อย

ที่สุดเป็นปัญหาเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนอย่างฟุ่มเฟือยไม่คำนึงถึงคุณค่าและผลกระทบ จำนวน ๔ คน

แนวทางแก้ปัญหา

ประชาชนในตำบลบ้านปวง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางแก้ปัญหา ในด้านจาจะเกี่ยวกับกำหนดพื้นที่ให้ชัดเจนกับที่ทำกินของราษฎรเพื่อป้องกันการบุกรุกมากที่สุด จำนวน ๒๗ คน รองลงมา ชี้แจงให้ความรู้ในการอนุรักษ์ป่าไม้ให้ประชาชนมีจำนวน ๒๑ คน และน้อยที่สุดเป็นแนวทางเกี่ยวกับการกำหนดแนวเขตป่าในหมู่บ้านที่ติดกับป่าไม้ให้ชัดเจน เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งในการบริหารจัดการป่า มีจำนวน ๕ คน

๕.๑.๕ แนวทางการประยุกต์ใช้หลักธรรมาธรรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมของประชาชนในการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชนบ้านสันดอนหอม ตำบลบ้านปวง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน

จากการวิจัยเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับแนวทางการประยุกต์ใช้หลักธรรมาธรรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมของประชาชนในการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชนบ้านสันดอนหอม ตำบลบ้านปวง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญได้กล่าวถึงแนวทางการประยุกต์ใช้หลักธรรมาธรรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมของประชาชนในการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชนบ้านสันดอนหอม ตำบลบ้านปวง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน ในประเด็นคำถามซึ่งประกอบไปด้วย

๑) ด้านสัจจะ พบว่า การประยุกต์ใช้หลักธรรมาธรรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมของประชาชนในการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชนบ้านสันดอนหอม ตำบลบ้านปวง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน ในด้านสัจจะนั้น ควรแสดงออกถึงความซื่อสัตย์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการบริหารการยอมรับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่าย เป็นการเปิดใจกว้าง พร้อมทั้งจะร่วมกันแก้ไขปัญหาและเป็นการสร้างระเบียบวินัยให้กับตนเอง มีจิตสำนึกในการบริหารจัดการในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ

๒) ด้านทมะ พบว่า การประยุกต์ใช้หลักธรรมาธรรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมของประชาชนในการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชนบ้านสันดอนหอม ตำบลบ้านปวง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน ในด้านทมะนั้น ควรออกตรวจลาดตระเวน เมื่อเจอปัญหาในการบุกรุกแนวเขต สิ่งที่ต้องทำจุดแรกบอกกล่าวเหตุและผล และทำความเข้าใจก่อน จากนั้นให้ติดป้ายให้ชัดเจน เพื่อเป็นการป้องกันมิให้เกิดการบาดหมางซึ่งกันและกัน และจะมีการพัฒนาร่วมกันตลอดไป

๓) ด้านขันติ พบว่า การประยุกต์ใช้หลักธรรมาธรรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมของประชาชนในการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชนบ้านสันดอนหอม ตำบลบ้านปวง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน ในด้านขันตินั้น ควรอดกลั้นการทำงานบริหารจัดการป่าชุมชน ไม่ว่าฝนจะตกหรือน้ำจะไหล หรือจะแล้งแค่ไหน การทำงานนั้นต้องไปอย่างต่อเนื่อง หยุดไม่ได้ เพราะว่ามีชาวบ้านมาร้องเรียน เรื่องการ

บุกรุก หรือมีผู้ลักลอบตัดไม้ คณะกรรมการหรือทีมบริหาร ต้องออกพื้นที่ ในยามค่ำคืน เพื่อให้ป่ากลับสู่ชุมชนเหมือนเดิม

๔) ด้านจาเคะ พบว่า การประยุกต์ใช้หลักธรรมาธรรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมของประชาชนในการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชนบ้านสันดอนฮอม ตำบลบ้านปวง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน ในด้านจาเคะนั้น การทำงานเพื่อป่าชุมชน ต้องเป็นผู้มีจิตสาธารณะทำเพื่อประโยชน์ส่วนร่วม เป็นผู้รู้จักห่วงแหนรักษาป่าไว้ให้กับลูกหลาน ด้วยการทำให้ป่ากลับสู่ความอุดมสมบูรณ์ตลอดไป

๕.๒ อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมของประชาชนในการประยุกต์ใช้หลักธรรมาธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชนบ้านสันดอนฮอม ตำบลบ้านปวง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน พบว่า พฤติกรรมของประชาชนในการประยุกต์ใช้หลักธรรมาธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านสัจจะ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านจาเคะ ด้านทมะ และด้านขันติ ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดตามการอภิปรายผลดังนี้

๑) จากการวิจัยพบว่า ประชาชนตำบลบ้านปวง มีพฤติกรรมในการประยุกต์ใช้หลักธรรมาธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชน ด้านสัจจะ ในเรื่อง ท่านมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการป่าชุมชนเพื่อจะรักษาป่าให้เป็นสมบัติของชุมชน ($\bar{x} = 4.27$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีพฤติกรรมเชิงบวกด้านการมีส่วนร่วมในการรักษาป่าชุมชน อย่างไรก็ตาม ยังพบว่า ระดับพฤติกรรมของประชาชนในการประยุกต์ใช้หลักธรรมาธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชน เกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎระเบียบของป่าชุมชนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ปัญหาจากการที่ประชาชนไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของป่าชุมชน มีการรุกร้าพื้นที่ควบคุมของภาครัฐ ถือว่าเป็นผู้ที่ขาดสัจจะ ขาดความจริงใจต่อกันในการรักษากฎระเบียบ ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้จะส่งผลกระทบต่อทรัพยากรป่าไม้โดยตรง ทั้งนี้ ผลจากการศึกษาวิจัยได้สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันทรัพยากรป่าไม้ของ **สุวิทย์ รัตนมณี** ที่กล่าวว่า การบริหารทรัพยากรป่าไม้ที่สำคัญมี ๔ ด้านหลัก คือ ด้านป้องกันปราบปราม ผู้กระทำความผิดกฎหมายป่าไม้ ด้านการฟื้นฟูดูแลป่าไม้ในรูปแบบต่างๆ ด้านการเน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและด้านการส่งเสริมการวิจัยเพื่อต่อยอดและใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญในการดำเนินงานต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จ^๑

ดังนั้น แนวทางการประยุกต์ใช้หลักธรรมาธรรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมของประชาชนในการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชนบ้านสันดอนฮอม ตำบลบ้านปวง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูนนั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐควรให้ความร่วมมือในการติดตั้งแนวเขตให้ชัดเจนเพื่อมิให้ประชาชนบุกรุกเข้าที่รัฐ

^๑ สุวิทย์ รัตนมณี, สัมมนาเชิงปฏิบัติการทบทวนด้านป้องกันรักษาป่าและควบคุมไฟป่า, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๕๕), หน้า ๑๓.

การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชน ควรแสดงออกถึงความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการจัดการป่าชุมชน ควรยอมรับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่าย เปิดใจกว้างพร้อมที่จะร่วมกันแก้ไขปัญหาและเป็นการสร้างระเบียบวินัยให้กับตนเอง ให้มีจิตสำนึกให้ประชาชนมีสัจจะในการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชน โดยตระหนักถึงสิ่งที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ สอดคล้องกับความหมายของ**พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)** ที่กล่าวว่า สัจจะคือความซื่อสัตย์ ความจริงใจต่อกัน เป็นหลักสำคัญที่จะให้เกิดความไว้วางใจและไม่ตรีจิตต่อกัน ถ้าขาดสัจจะเมื่อใดย่อมเป็นเหตุให้เกิดความระแวงแครงใจกันเป็นจุดเริ่มต้นจากความร้าวฉาน ซึ่งยากที่จะประสานให้คืนดีได้ดังเดิม ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของภาครัฐที่มีหน้าที่กำกับดูแล ต้องสร้างสัจจะให้เกิดขึ้นแก่ตนเองด้วย โดยการจัดสรรทรัพยากรให้กับประชาชนอย่างเที่ยงธรรม เสมอภาค และไม่มีการทุจริตในหน้าที่เพื่อประโยชน์ของตนเอง หากเจ้าหน้าที่รัฐประพฤติปฏิบัติต่อประชาชนอย่างเท่าเทียมแล้ว ย่อมส่งผลในเชิงบวก สร้างความพึงพอใจให้เกิดขึ้นต่อประชาชน แล้วจะสามารถดึงประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรักษาป่าชุมชนได้ในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ**นิธินันท์ ราชบุรี** ที่ศึกษาพบว่า การจัดสรรสวัสดิการอย่างเหมาะสม ปราศจากทุจริตคอร์รัปชัน จะสร้างความพึงพอใจต่อประชาชน^๒

๒) จากการวิจัยพบว่า ประชาชนตำบลบ้านปวง มีพฤติกรรมในการประยุกต์ใช้หลักทวารวาสธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชน ด้านทมะ ในเรื่อง ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการบริหารป่าชุมชนด้วยความจริงใจ ($\bar{x} = 4.26$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีพฤติกรรมเชิงบวกในการแสดงความคิดเห็นในการมีส่วนร่วมบริหารป่าชุมชน การแสดงความคิดเห็นด้วยความจริงใจนั้น จัดว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อการปรับปรุงพัฒนากระบวนการใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหา ดังนั้น แนวทางในด้านการพัฒนาพฤติกรรมของประชาชนนั้น ต้องฝึกให้เป็นผู้รู้จักการข่มใจตนเองไม่กระทำผิด ต้องรู้จักปรับปรุงตนเอง แก้ไขข้อบกพร่องของตนเอง โดยใช้ปัญญาพิจารณาถึงสิ่งที่ดีและคิดถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง ครอบครัวและชุมชน ซึ่งเป็นไปตามหลักทวารวาสธรรมด้านทมะของ**พุทธทาสภิกขุ (เงื่อม อินทปญโญ)** ที่กล่าวว่า ทมะ คือ การรู้จักบังคับข่มใจตนเอง การปรับตัว การอยู่ร่วมกันในสังคมหรืออยู่กับบุคคลที่ทำงานด้วย ที่จะต้องปรับตัวเข้าหากัน ไม่เป็นคนดื้อรั้นเอาแต่ใจและอารมณ์ของตน ให้ใช้ปัญญาในการตัดสินใจควบคุมจิตใจ หากบุคคลนั้นๆ มิได้ใช้สติปัญญาในการพิจารณาทำให้เกิดปัญหาตามมาโดยง่าย^๓

^๒ นิธินันท์ นาคบุรี, “ทัศนะของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีต่อการบริหารงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามหลักทวารวาสธรรม ๔”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๒.

^๓ พุทธทาสภิกขุ (เงื่อม อินทปญโญ), **หลักธรรมของผู้ครองเรือน**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๕๓), หน้า ๘-๙.

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาวิจัยพบค่าเฉลี่ยต่ำสุดในข้อที่ว่า ประชาชนมีการจัดการในการให้ข้อมูล ข่าวสารของบุคคลที่ตัดไม้ทำลายป่าแก่เจ้าหน้าที่ป่าไม้หรือตำรวจและยอมรับให้หากผู้นั้นเป็นญาติ ซึ่งเป็นข้อบ่งชี้ได้ว่า เมื่อประชาชนพบผู้กระทำความผิดที่เป็นญาติพี่น้องของตนเอง จะมีการแจ้งแก่เจ้าหน้าที่ แต่มีระดับการปฏิบัติที่ต่ำกว่าด้านอื่นๆ ดังนั้น จึงสรุปว่า บางครั้งประชาชนอาจจะไม่มีการแจ้งแก่เจ้าหน้าที่ป่าไม้ในการเข้าจับกุมผู้กระทำความผิด เพื่อมิให้เกิดความขัดแย้งกับญาติของตน ดังนั้น แนวทางในการแก้ไขปัญหา คือ ต้องจัดให้มีหน่วยงานภายนอกที่ออกลาดตระเวนตรวจสอบการบุกรุกป่าชุมชน หรือการล่่วงล้ำ ทำลายป่าชุมชน เพื่อมิให้เกิดการทำลายสัมพันธ์ภาพระหว่างคนในชุมชนให้เกิดความขัดแย้งขึ้น แนวทางนี้ จึงเป็นการป้องกันมิให้เกิดการบาดหมางซึ่งกันและกัน และจะมีการพัฒนาร่วมกันตลอดไป

๓) จากการวิจัยพบว่า ประชาชนตำบลบ้านปวง มีพฤติกรรมในการประยุกต์ใช้หลักธรรมาธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชน ด้านขันติ ในเรื่อง ท่านมีความอดทนต่อความยากลำบากต่อการทำงานเพื่อปกป้องดูแลรักษาป่าชุมชน ($\bar{x} = 4.27$) เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีการประยุกต์ใช้หลักธรรมาธรรม ด้านขันติ ต่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชน ด้วยการรักษาป่าอย่างสุดความสามารถ มีความอดทน อดกลั้นต่อความยากลำบาก ซึ่งเป็นไปตามความหมายของ**พระมหาจุฬาลงกรณ วชิรเมธี** ที่กล่าวว่า ขันติ คือความอดทนต่อความลำบากทางกาย^๔

อย่างไรก็ตาม ได้พบว่า สิ่งที่ต้องทำการปรับปรุงแก้ไขเป็นเรื่องเกี่ยวกับ คำติฉินนินทาในการบริหารจัดการป่าชุมชน ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวนี้ ได้ส่งผลกระทบต่อแรงใจสำหรับประชาชนที่ปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกันกับป่า ทั้งนี้ อาจเกิดจากการขัดแย้งผลประโยชน์กับกลุ่มที่หวังทำลายป่าชุมชน ดังนั้น ผู้นำชุมชนควรส่งเสริมด้านการศึกษาธรรมะเพราะจะทำให้ประชาชนเกิดจิตสำนึกและเกรงกลัวบาปด้านการใช้วาจา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ**รัชนิพรพนธ์ ทะแพงพันธ์** ที่พบว่าควรส่งเสริมด้านการศึกษาธรรมะ ไม่พูดส่อเสียด ไม่ยุให้ผู้อื่นทะเลาะกัน มีสติระลึกรู้เสมอว่าสิ่งใดควร สิ่งใดไม่ควร ให้พูดจาสุภาพ คิดก่อนพูด แนะนำตักเตือนตัวเราอย่าพูดคำหยาบ พูดสิ่งที่มีประโยชน์ ไม่พูดจาเหลวไหลไร้สาระหรือพูดมากเกินไป^๕

๔) จากการวิจัยพบว่า ประชาชนตำบลบ้านปวง มีพฤติกรรมในการประยุกต์ใช้หลักธรรมาธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชน ด้านจาคะ ในเรื่อง ท่านมีความเสียสละเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ปรารถนาดีต่อผู้ร่วมงานในการบริหารจัดการป่าชุมชน ($\bar{x} = 4.31$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีการ

^๔ พระมหาจุฬาลงกรณ วชิรเมธี, **ธรรมะคลายใจ**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๑), หน้า ๑๗๕-๑๗๖.

^๕ รัชนิพรพนธ์ ทะแพงพันธ์, “การศึกษาพฤติกรรมการใช้วาจาในมหาวิทยาลัย กรณีศึกษา นักศึกษาชั้นปีที่ ๔ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ วิทยาเขตรังสิต จังหวัดปทุมธานี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๔.

ประยุกต์ใช้หลักทวารวาสธรรมด้านจาละเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชนได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ พฤติกรรมที่ประชาชนปฏิบัตินั้น เป็นการกระทำที่ดีย่อมนำมาซึ่งความสุขทั้งฝ่ายผู้ให้และผู้รับ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ**พระอภัย อภิชาโต (ชูขุนทด)** พบว่า พฤติกรรมของมนุษย์ หมายถึง การแสดงออกทางกรกระทำด้วยกิริยาอาการ ได้แก่ ทางกาย วาจา และใจ ซึ่งเป็นพฤติกรรมของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นบุคคลใดหรือนับถือศาสนาใดก็ตาม การกระทำย่อมส่งผลให้เป็นกรรมดีหรือกรรมชั่วก็อยู่ที่การกระทำเป็นสำคัญ ลักษณะพฤติกรรมของมนุษย์มี ๓ ประเภท คือ พฤติกรรมทางกาย ทางวาจา และทางใจ โดยพฤติกรรมของมนุษย์มีอยู่ ๒ ประเภท คือ ประเภทการกระทำที่ทุจริต และสุจริต หรือบุญกับบาป สังเกตเห็นได้ว่าปัญหาทางด้านพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน มี ๔ ด้าน คือ ปัญหาด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านการปกครอง และด้านสังคม^๖

อย่างไรก็ตาม ได้พบว่า สิ่งที่ต้องทำการปรับปรุงแก้ไขเป็นเรื่องเกี่ยวกับพฤติกรรมทำให้ความเสมอภาค เท่าเทียมกัน โดยปราศจากอคติและทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการบริหารจัดการป่าชุมชน ดังนั้น ประชาชนตำบลบ้านปวงต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนเองในการอยู่ร่วมกับป่าชุมชน คือ ต้องลดอคติของตนลง ไม่เห็นแก่ตัว ให้ยึดประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ**พระชัยณรงค์ วิทิต (ร้องมะรุต)** พบว่า พฤติกรรมด้านที่ดี เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมาต่อโลกภายนอก ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต มีhiri โอตตปปะ มีเมตตากรุณาประพฤติชอบทางกายวาจา และใจ เป็นที่ตั้ง^๗

๕) จากการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีพฤติกรรมในการประยุกต์ใช้หลักทวารวาสธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า อายุเป็นอุปสรรคต่อการประยุกต์ใช้หลักทวารวาสธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชน ผู้ที่มีวุฒิภาวะสูงกว่าจะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในด้านต่างๆ มากกว่าผู้ที่มีอายุน้อย

๖) จากการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีพฤติกรรมในการประยุกต์ใช้หลักทวารวาสธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ระดับการศึกษาที่มีความแตกต่างกัน จะมีระดับการประยุกต์ใช้หลักทวารวาสธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชนแตกต่างกันด้วย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้ที่มีระดับการศึกษาที่สูงย่อมมีความรู้ความสามารถที่สูงตาม เพราะมีความตระหนักรู้ถึงปัญหาของการทำลายป่าชุมชน

^๖ พระอภัย อภิชาโต (ชูขุนทด), “การศึกษาหลักธรรมสำหรับพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ ในสังคมปัจจุบัน”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๔.

^๗ พระชัยณรงค์ วิทิต (ร้องมะรุต), “การประยุกต์หลักศีล ๕ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลในสังคม”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, ((บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๕.

๗) จากการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีพฤติกรรมในการประยุกต์ใช้หลักธรรมาธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า รายได้มีผลต่อพฤติกรรมในการประยุกต์ใช้หลักธรรมาธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชน ทั้งนี้ อาจเกิดจากผู้ที่มีรายได้มาก มีระดับการพึงพาทรัพยากรจากป่าน้อยกว่าผู้ที่มีรายได้น้อย ซึ่งต้องดำรงเลี้ยงชีพด้วยการหาของป่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิเชษฐ์ โปตาพล ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในบริหารงานขององค์การส่วนบริหารงานส่วนตำบลสระนกแก้ว อำเภอโพธารอง จังหวัดร้อยเอ็ด” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารขององค์การส่วนบริหารงานส่วนตำบลสระนกแก้ว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^๔

๘) จากการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีพฤติกรรมในการประยุกต์ใช้หลักธรรมาธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า อาชีพมีผลต่อพฤติกรรมในการประยุกต์ใช้หลักธรรมาธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชน ทั้งนี้ อาจเกิดจากผู้ที่มีอาชีพเกษตรกร มีระดับการพึ่งพาทรัพยากรจากป่ามากกว่าผู้ที่มีอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกมลักษ์ ศรีกิจการ ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี” ผลการวิจัย พบว่าปัจจัยในด้านอาชีพ จะมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน^๕

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมของประชาชนในการประยุกต์ใช้หลักธรรมาธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชนบ้านสันดอนหอม ตำบลบ้านม่วง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะทางการวิจัย ดังนี้

^๔ พิเชษฐ์ โปตาพล, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในบริหารงานขององค์การส่วนบริหารงานส่วนตำบลสระนกแก้ว อำเภอโพธารอง จังหวัดร้อยเอ็ด”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม), ๒๕๕๓.

^๕ กมลักษ์ ศรีกิจการ, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะกรรมการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์), ๒๕๕๖.

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) ภาครัฐควรกำหนดนโยบายกระจายอำนาจในการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติให้กับชุมชน โดยให้ชุมชนหรือตัวแทนชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดนโยบายร่วมกับเจ้าหน้าที่ในการบริหารจัดการป่า

๒) ภาครัฐควรกำหนดนโยบาย ในการบริหารจัดการป่า ให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาชาวบ้าน

๓) ภาครัฐควรนำผลการศึกษาไปใช้ประกอบในการวางแผน หรือปฏิบัติงานในพื้นที่ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ

๔) ภาครัฐควรศึกษาแผนนโยบาย ทัศนคติของหน่วยงานในพื้นที่ และองค์กรรวมต่างๆ เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้รับมาบูรณาการ แนวทางการดำเนินงานด้านบริหารจัดการป่าให้ไปในทิศทางเดียวกัน

๕) ภาครัฐควรมีกิจกรรม ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยประสานงานทุกภาคส่วน เพื่อให้การสนับสนุนในการดำเนินงาน

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑) ประชาชนในตำบลบ้านปวง ควรยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน เพื่อให้การบริหารจัดการป่าเป็นวิถีชุมชน และให้ชุมชนเกิดความศรัทธาในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

๒) ประชาชนต้องมีความจริงจัง อดทนและเสียสละและมีการบริหารจัดการป่าอย่างจริงจัง สร้างจิตสำนึกในการรักษาป่าไม่ให้อายุถึงคุณประโยชน์และโทษผลที่ได้รับในการดูแลรักษาป่า

๓) คณะกรรมการป่าไม้และผู้นำชุมชนและชาวบ้านควรได้รับการอบรมในการดูแลรักษาป่าชุมชน เพื่อให้ความรู้ในการบริหารจัดการป่าชุมชน

๔) ผู้นำชุมชนหรือคณะกรรมการต้องมีการประสานงานทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อขอรับการสนับสนุนในการดำเนินการบริหารจัดการป่าชุมชน

๕) สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับว่าด้วยการป่าไม้ให้กับชุมชน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างถูกต้อง

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรศึกษาวิจัยด้านการส่งเสริมพฤติกรรมของประชาชนในการประยุกต์ใช้หลักธรรมวาสนธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชนบ้านสันดอนหอม ตำบลบ้านปวง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน

๒) ควรศึกษาถึงหลักธรรมทางพุทธศาสนาด้านอื่นๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้พัฒนาพฤติกรรมของประชาชนเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชนบ้านสันดอนหอม ตำบลบ้านปวง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน

๓) ควรศึกษาถึงผลกระทบ และแนวทางการแก้ไข ปัญหาการบุกรุกป่าชุมชนของชุมชนบ้านสันดอนหอม ตำบลบ้านปวง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน